

موضوع: تاثیر محبت والدین بر رشد و ارتقای کودک^۱

چکیده:

خانواده اولین جایی است که نوزاد آدمی پا به عرصه ی وجود می گذارد و تعامل و هم اندیشی و اجتماعی شدن را در آنجا دارد و از دامن مادر می آموزد و به همراه سایر اعضا خانواده پرورش می یابد. در پایه ریزی شخصیت و چگونگی رشد عواطف اشخاص هیچ عامل اجتماعی به پای محیط کوچک خانواده نمی رسد، تار و پود روانی اشخاص در کانون خانواده به هم تنیده می شود و والدین با عشق و محبت خود، در تکوین شخصیت سالم، توانا، باتقوا، سازنده، مفید، موثر و مورد احترام فرزندان خود نقش انکار ناپذیری دارند.

هدف از نوشتار حاضر بررسی نقش محبت والدین و تاثیر گذاری آن در رشد و ارتقای کودک است که به روش تحلیلی، توصیفی و کتابخانه ای به بررسی اهمیت محبت کودک، در اسلام و احادیث شیوه محبت به کودک، ویژگی های محبت به کودک، تاثیر محبت در تربیت و نشاط کودک، زیان کمبود محبت در نظام تعلیم و تربیت و محبت افراطی به کودک، آثار سوء محبت افراطی به کودک و راه های درمان محبت افراطی خواهد پرداخت.

کلید واژه: محبت والدین، تربیت، رشد

¹ عاطفه رشیدی (دانش آموخته سطح دو حوزه علمیه حضرت زینب سلام الله علیها ایذه)

مقدمه:

یکی از اساسی ترین نیاز های روانی انسان که بسیاری از روانشناسان برجسته و صاحب نظران آن در درجه نخست اهمیت قرار داده اند برخورداری از محبت است. محبت یک فرایند فعال و پویاست که از بدو تولد در آدمی وجود دارد و به تدریج متنوع و پیچیده می گردد.

در اهمیت محبت همین بس که برخی از بزرگان مانند خواجه نصیرالدین طوسی واژه انسان را از ریشه ی(انس) دانسته اند. اگر مهرورزی درست هدایت شود نقش تعیین کننده ای در سرنوشت انسان دارد. محبت کلید اصلی تعلیم و تربیت در هر مرحله ای از زندگی به ویژه دوران پر نشاط کودکی است. به همین جهت که پیامبر اسلام می فرمایند: به بزرگسالان خود احترام کنید و نسبت به کودکان خویش ترحم و عطفت نمایید.

از این رو در عصر حاضر به بررسی نقش محبت والدین در رشد و ارتقاء کودکان پرداخته شده است حال که محبت والدین نقش بسزایی در شکل گیری شخصیت کودک و پیشرفت او دارد و کم اهمیت بودن نسبت به آن باعث آسیب های جبران ناپذیری برای افراد و حتی جامعه خواهد داشت لذا ضرورت دیده شده که در مقاله حاضر به این رکن اساسی بیشتر پرداخته شود.

هدف از نوشتار حاضر روشن کردن نقش محبت والدین در رشد و ارتقا کودکان و هوشیار کردن خانواده هاست. بهاین امر مهم است حضرت امام صادق میفرمایند: کسی که نسبت به فرزند خود محبت بسیار دارد مشمول رحمت و عنایت مخصوص خداوند متعال است حال که محبت والدین نقش بسزایی در شکل گیری شخصیت کودک و پیشرفت او دارد لازم می آید به تبیین بیشتر آن پرداخته شود.

کتاب بزرگترین کار یک پدر و زیباترین کار یک مادر بهنویسندگی محسن تنه کار به شیوه های محبت کردن والدین به کودک خود پرداخته است هم چنین کتاب آیا فرزند باهوش میخواهید؟ به نویسندگی ستار پور ابراهیم که به موضوعات چگونه ایجاد شدن، جو خانوادگی پر محبت و ایجاد ارتباط عاطفی و منطقی موفقیت آمیز با کودکان پرداخته است و هم چنین کتاب تربیت به نویسندگی آیت الله ابراهیم امینی به موضوعات چگونه اظهار جهت باید داشت و اینکه محبت را وسیله نفوذ قرار ندهید و محبت های بیجا نداشته باشید و هزاران کتاب دیگر که به این امر مهم پرداخته اند. و تلاش بر این شد که در عصر حاضر مطالب بیشتری به صورت دسته بندی و یک جا آورده شود تا هم مخاطب کمتر اذیت شود هم در وقت او صرفه جویی شود.

(مفهومشناسی)

محبتهدر لغت: دوست داشتن، مودتو عشق، دوستداری

محبتهدر اصطلاح: حبودوستداشتنبهمعنایتعلقوجود یوجذب خاص شعوریمیان
علتیکهانسانرا بهکمالمیرساندو معلول تکامل یافته می باشد .

ارتقادر لغت: بربالارفتن، بلندبر آمدن، رفعت.

ارتقادر اصطلاح: عبارتاز انداز هگیر یخروجییکفر ایندیاریویهخاصسپساصلاحاً نفر ایندیاریویه

برایافزایشخروجی، افزایشکارایییاافزایشزبخشیفر ایندیاریویه.

والدیندر لغت: والدینیا زادآوران بهمعنیپدرومادراست

والدیندر اصطلاح: همچنینوالدینبهسرپرستفرزند یا فرزندان هم گفته می شود که میتواند والدین
بیولوژیکییاپدر و مادر خوانده فرزند باشند .

تأثیر محبتوالدینبر رشدوار تقایک کودک :

تعریف محبت: انسانتشنه محبتاستومحبت، حیاتبخشدهاست. هر کسیخودرادوستدارد دلشمیخواهد
محبوب دیگران هم باشد. احساس محبوبیت دل را شادمان می گرداند. کسی که بداند محبوب نیست
خود را در جهان آشوب تنها و بی کس می شمارد و به این جهت همیشه پژمرده و افسرده خواهد
بود. کودک نیز یک انسان کوچک است و بیش از دیگران به محبت نیاز دارد. با احساس محبوبیت می
تواند آرام و راحت به رشد و نمو خود ادامه دهد و در صفات عالی انسانیت تکامل یابد.¹

اهمیت محبتبه کودک: محبتبه کودک یک نیاز عواملمهمتر بیتور شد کودک محبتاست.

¹ امینی، ابراهیم، تربیت، چاپ چهارم، سال ۸۷ صفحه ۹۷

محبت و ابراز عواطف پدر و مادر و دیگر مر بیا ن نسبت به کودک کانسبیاریاز مشکلات توناسازگاریها

را حل میکند و موجب الفت و دوستی میگردد. اینکنکاتیرا در بار هم محبت به کودک یاد آور میشویم . **الف-**

نیاز کودک به محبت، کودک بیش از هر کسی تشنه محبت پدر، لبخند مادر و نوازش مریاست.

تامین نیازهای عاطفی کودک کانباید بطور جدی پیگیری شود. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) به باز یو حرکات

طبیعی کودک کانتحیدر لحظات عبادت اهمیت میداد و آنرا از محبت محروم نمیکرد. **ب- اهمیت و مظاهر محبت**

به کودک، تامین محبت کودک همانند تغذیه بدن او بر آوردن نیازهای جسمانی و یا از اهمیت بسزایی برخوردار است.

غذای روحی و عاطفی بیش از غذا یما دیرر رشد و نمو کودک کنقش دارد .

بدون شک اساس اولیة محبت، لذت یاست که بهاتحریک مناطق حساس بدن، گرمی بدن مادر، شیر خوردن از پستان مادر و نوازشک

ردن نمودن در آغوش مادر همراهی باشد.

وقتی مادر نوزاد خود را در آغوش میگیرد و موجب اتراحتی او را فراهم میکند نخستین درس مهرورزی را به او آموزد.

برای آنکه حیات کودک کسر آغاز خوبیداشته باشد لازم است از محبت و اطمینان سیراب شود.^۱

اهمیت محبت به کودک در اسلام و احادیث :

محبت به کودک کازدیدگاه اسلام اهمیت زیادی دارد و پیشوایان دین سفارشهای فراوانی به آن نموده اند .

^۱ نژاد رضا ، فاخری ، اخلاق خانواده (ج ۲) جلد ۱ صفحه ۱۲۵

از آنجایی که اولین سرپرست کودک، خانواده به ویژه پدر و مادر هستند. لازم است به این نیاز

کودک

توجه ویژه داشته باشند و بدانند که پیاپی سخگویی صحیح به این نیاز پایه و اساس تربیت کودک را تشکیل می دهد. در واقع عرض
ای این نیاز در وجود کودک باعث آرامش و سلامت روانی و امنیت خاطر او می گردد.

بهدلیل نقش تاثیر گذار محبت در تربیت پیشوایان دینی توصیه های فراوانی به آن نمود هاند. در بیان نورانی از امام صادق (ع)

محبت به کودک که عامل دریافت رحمت پروردگار معرفت دیگر دیده چنانکه همی فرماید

: خداوند بند هاشرا به واسطه همدست محبتی که به فرزندش داردمورد رحمت قرار خواهد داد. احادیث پیشوایان معصوم

(علیهما السلام) نشان دهند که هر چه ویژگی محبت تر بیت یا سلام به این نیاز اساسی محبت است.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) به فرزندانش خویش، فاطمه، ابراهیم، نوا دهها، کودکان صاحب و مسلمانان و حتی کودک کانغیر مسلمانم

حبت می کردند و دیگران نیز به محبت فرزندانشان سفارش می نمود.

همچنین روایت است که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) هر روز صبح بر سر فرزندانش نوا دهها بخویش دست

محبت می کشید.^۱

آثار محبت به کودک :

محبت ریشه اخلاق نیک است .

در پرتو محبت می توان عواطف و احساسات کودک را به خوبی پرورش داد و از او انسانیشایسته ساخت. کودک که از محبت اشباع

شده باشد، روانی شاد و

¹ فرهنگی، زهره، نقش و جایگاه محبت در تربیت از منظر روایات. صفحه ۷

شوند به اعمال ناشایستی دست میزنند. به طوری که قبلا به عرض شما رساندم محبت در پرورش اهمیت و ارزش اندازه گیری صحیح در کم و کیف محبت و طرز اعمال آن کمتر از اصل محبت نیست. همانطور که خودداری از غذا، زیاده روی در غذا مسموم بردن غذا هر یک عوارضی روی بدن می گذارند هم چنین خودداری از محبت، زیاده روی محبت، محبت نا به جا و منحرف کننده هر یک آثار شومی در روان کودک دارند و بدبختی هایی به بار می آورند. هدف تربیت صحیح آن است که کودک برای زندگی توأم با سعادت و خوشبختی ساخته شود. زندگی سراسر مبارزه و مشکلات است. در راه زندگی پستی ها و بلندی ها، محرومیت ها و ناکامی ها شکست ها و مصیبت ها بسیار است. مربی لایق کسی است که جسم و جان کودک را به خوبی پرورش دهد و او را برای مبارزه در صحنه پر فشار زندگی مجهز نماید. همانطور که بدن کودک بر اثر مراقبت های بهداشتی، اندازه گیری در غذا و خواب حرکت ورزشی نیرومند می شود. در مقابل سرما و گرما، گرسنگی و بیماری به خوبی مقاومت کند. روان طفل نیز در پرتو بهداشت روانی و تعالیم اخلاقی، تندی و خشونت و اندازه گیری در اعمال مهر و محبت نیرومند بار می آید و در برابر مصائب در کمال قدرت مقاومت می کند.^۱

راه های درمان محبت افراطی :

برای پیشگیری از لوس شدن کودک و درمان آن نکاتی باید مورد توجه قرار گیرد :

- ۱- محبت به کودک به اندازه و در حد اعتدال باشد در روایتی آمده است :
بدترین پدران کسانی هستند که زیاده روی در محبت آنان را به افراط وادارد.
- ۲- کارهایی که به کودک مربوط است در حد توانش به او واگذار شود مانند راه رفتن، لباس پوشیدن
....
- ۳- والدین هنگام ناراحتی کودک، ابراز ناراحتی ننموده، بلکه عکس العملی منطقی از خود نشان دهند.
مثلا هنگام زخم برداشتن و یا بیماری کودک به گونه ای بی تابی نکنند که انگار اتفاق بزرگی افتاده است .
- ۴- اگر کودک از کسی شکایت کرد بلافاصله و بدون تحقیق حق به جانب او داده نشود .

¹ فلسفی، محمد تقی، کودک از نظر وراثت و تربیت

۵- کودک را نباید زیاد از حد تحسین و تشویق کرد و او را از دیگران برتر دانست لذا در جایزه دادن ها، جشن تولد و یا عبادت گرفتن ها حد و حدود و شئون خانواده رعایت شود .

اگر متوجه باشید که با محبت کردن بیش از حد به کودک او را به چه دامی می اندازید وقت آن است که در مسیر درست قرار دهید .

این نوع فرزند پروری هیچ نوع مزیتی برای حال و آینده فرزندان شما نخواهد داشت و اگر واقعا بهترین چیزها را برای فرزندان می خواهید باید سلامتی آنها را در درجه اول و خواسته هایشان را در درجه دوم قرار دهید .

قوانین و مرزها را برای کودک تعیین و مشخص کنید :

۱- قوانین تعیین شده برای تمام افراد یکسان نیستند و با توجه به سن کودک و زندگی

شخصی شما متفاوت است به عنوان مثال اگر کودک شما عاشق بازی های ویدیویی است می توانید این زمان را به تنها دو ساعت در روز محدود کنید . به فرزندتان توضیح دهید که خیره شدن بیشتر از دو ساعت به صفحه نمایش برای چشم او مضر است و موجب افت تحصیلی و عقب افتادن کارها می شود . توضیح علت محدودیت گذاری ها برای درک بهتر قوانین توسط کودک بسیار مهم است .

۲- به فرزندتان یاد دهید که شکستن قوانین عواقب خاصی برای او به همراه دارد .

کودکانی که مورد محبت بیش از حد قرار می گیرند عواقب هیچ یک از کارهای خود را نمی دانند و بنابراین نمی توانند مسئولیت اشتباهاتشان را بپذیرند . اتفاقی که هنگام نقض قوانین می افتد موضوعی که شما باید قبل از شکسته شدن قوانین تعیین کنید و کودک را در مورد آنها آماده کنید . به عنوان مثال اگر فرزند کم سنی دارید برای آشنایی با قوانین به او کمی فرصت دهید . پس از آن به کودک یاد دهید که تخلف از مرزهای تعیین شده عواقبی برای او به همراه دارد مثلا زمان تماشای تلویزیون کمتر از روزهای معمول خواهد بود .

۳- در ازای پیروی از قوانین به کودک پاداش دهید :

همانطور که رفتار بد عواقبی به همراه دارد رفتار خوب هم پاداش هایی دارد . پاداش نباید فقط جنبه مادی داشته باشد شما می توانید با خواندن یک داستان قبل از خواب ، دیدن یک کارتون بیشتر یا

حتی پارک رفتن کودک را به انجام کارهای خوب تشویق کنید. پاداش دادن به کودک خوب است اما بهتر است در این کار زیاده روی هم نکنید چون کودک باید یاد بگیرد که پیروی از قوانین بخشی از وظایف و مسئولیت اوست .

۴- در کنار اعتماد داشتن به فرزندان از او مراقبت کنید :

هر چقدر هم که به فرزندان اعتماد دارید باید رفتار او را تا رسیدن به سن رشد کنترل کنید. این امر در سنین نوجوانی اهمیت ویژه ای پیدا می کند. بالاخره زمانی می رسد که فرزندان از محیط خانه خارج میگردند و وارد اجتماع می شود. در این زمان با دوستان خود وارد رابطه می شوند و دوست دارند چیز های جدید را امتحان کنند که ممکن است اثرات مخربی روی آنها داشته باشد بنابراین علائم خطرناک به موقع بشناسید و با آنها مقابله کنید .

۵- ثابت قدم باشید :

قاطع بودن در تصمیمی که برای فرزند خود گرفته اید. در مورد قوانین و عواقب زیر پا گذاشتن آنها ثابت قدم و صریح باشید و در این امر کوتاهی نکنید این تنها راهی است که می توانید فرزندان را با عواقب اشتباهات خود آشنا کنید. اگر صلاح فرزندان را می خواهید اجازه ندهید که پای خود را از حد و حدودهایی فراتر بگذارند در عین حال عشق و محبت از او دریغ نکنید تنها در این صورت است که می توانید فرزند قوی، شاد و موفق به جامعه تحویل دهید^۱.

نتیجه گیری

با توجه به آنچه که در این مقاله مطرح شده است میتوان نتیجه گرفت که محبت والدین به کودکان یکی از نیازهای اساسی آنها است. از آنجایی که اولین سرپرست کودک پدر و مادر هستند باید به این نیاز کودک (محبت) توجه ویژه داشته باشند و بدانند که پاسخگویی صحیح به این نیاز پایه و اساس تربیت کودک را تشکیل می دهد. کودکی که از محبت لبریز باشد همیشه روانی شاد ولی با نشاط دارد

¹ حکیمی ، محمود ، از تحریک مغز تا هوش هیجانی

احساس محرومیت نمی کند تا عکس العمل بد نشان دهد. انسانی طبیعی است و عقده روانی ندارد و خیر خواه و انسان دوست بار می آید چون طعم شیرین محبت را چشیده و حاضر است این آب حیات را به دیگران ببخشد. البته محبت کردن در هر دوره سنی متفاوت می شود. نوع محبت کردن مثلا نوزاد از نوازش کردن لذت می برد و نوجوان از نوازش خوشش نیاید. البته خانواده ها باید متوجه باشند که محبت کردن جنبه افراط و تفریط به خود نگیرد زیرا هر دو حال عوارض نامطلوبی در بر خواهند داشت. کودکانی که بیش از اندازه محبت و نوازش می بینند لوس و نازپرورده بار می آیند. والدین توجه داشته باشند که اگر فرزند قوی، شاد و موفقی را می خواهند تحویل جامعه دهند باید حد و مرزهایی را رعایت کنند (حتی در محبت کردن) تا بتوانند فرزند سالم و صالح و موفق به جامعه تحویل دهند.

منابع

- ۱- امینی، ابراهیم، تربیت، چ چهارم سال ۸۷ صفحه ۹۷
- ۲- نژاد رضا، فاخری، اخلاق خانواده (ج ۲)، جلد ۱ صفحه ۱۲۵
- ۳- فرهنگی، زهره، نقش و جایگاه محبت در تربیت از منظر روایات صفحه ۷
- ۴- تنه کار، محسن، بزرگترین کار یک پدر و زیباترین کار یک مادر، صفحه ۱۲۷
- ۵- میخبر سیما، ریحانه بهشتی یا فرزند صالح، صفحه ۲۳۷

- ۶- سترگ ، طاهره ، حقوق معنوی زوجه و رابطه آن با مودت و رحمت ، چاپ اول ، سال ۹۶، صفحه ۱۸۰
- ۷- امیر حسینی ، خسرو ، خانواده خوشبخت فرزند موفق صفحه ۵۵
- ۸- آقا تهرانی ، مرتضی ، حیدری کاشانی محمد باقر ، خانواده و تربیت مهدوی ، چاپ چهارم ، سال ۹۰ ، صفحه ۱۸۷
- ۹- قلی زاده کلان ، فرض الله ، تربیت کودک در محیط خانواده ، چ اول ، سال ۷۷ ، صفحه ۱۶۳
- ۱۰- رحیمی ، عباس ، خانواده موفق ، سال ۹۰ ، صفحه ۱۴۷
- ۱۱- فلسفی ، محمد تقی ، کودک از نظر وراثت و تربیت صفحه ۲۵۶
- ۱۲- حکیمی ، محمود ، از تحریک مغز تا هوش هیجانی